

Foto: Anda van Riet

TAALTAKEN VOOR AANSLUITING TALEN VMBO-MBO

In een gezamenlijk project van een vmbo-school en een roc is getracht om de aansluiting van het talenonderwijs tussen deze twee onderwijstypes te verbeteren. Dit heeft geresulteerd in vijf TalenQuests voor Nederlands, Duits, Frans, Engels en Spaans, die vmbo-leerlingen een beeld geven van wat er op het roc van hen verwacht wordt.

Maartje Visser & Judith Richters

In 2004–2005 hebben de St.-Gerardus Majella Mavo (nu het Liefland College) en het ROC Midden Nederland (afdeling Toerisme en Recreatie) samen een project uitgevoerd om de aansluiting van het talenonderwijs tussen vmbo en roc te verbeteren. Een van de belangrijke opbrengsten van het project was dat de docenten van beide opleidingen een beter inzicht hebben gekregen in de praktijk van het talenonderwijs op de andere opleiding. Daarnaast heeft dit project vijf TalenQuests opgeleverd, die zowel op het vmbo als op het roc uitgevoerd kunnen worden. Deze taken voldoen aan de volgende kenmerken.

- Ze hebben een beroepsgerichte context, waardoor vmbo-leerlingen zich kunnen oriënteren op de beroepspraktijk van het mbo.

- Ze komen tegemoet aan de behoefte aan meer beroepsgerichte leertaken op vmbo-tl- en mbo-niveau.
- Ze vormen levensechte opdrachten en dragen daarmee bij aan authentiek, vakoverstijgend (taal)onderwijs, gebaseerd op de gehanteerde leerdoelen/competenties met een koppeling aan het Europees Referentiekader.
- Ze zijn flexibel inzetbaar en toegankelijk via internet voor iedereen.
- Ze bieden gevarieerde werkvormen.
- Ze bieden mogelijkheden tot differentiatie in het leerproces.
- Ze bevatten middelen voor zelfevaluatie en evaluatie van medeleerlingen.
- Ze stimuleren de inzet van ICT als inhoud en middel om te leren.
- De leerlingen kunnen met de afgeronde opdrachten en beoordelingen in hun portfolio vrijstellingen krijgen op het mbo.

Behoeft aan vernieuwende leermiddelen en beroepsoriëntatie

Van de leerlingen van de St.-Gerardus Majella Mavo die een vervolgopleiding kiezen, blijkt 60 procent te kiezen voor een opleiding op het roc, met name in de richting toerisme en recreatie. Het is de ervaring van deze en andere sectoren van het ROC Midden Nederland dat leerlingen die vanaf het vmbo komen, een weinig realistisch beeld hebben van hun nieuwe opleiding; ze denken dat ze vooral veel op reis gaan en leuke dingen gaan doen.

Daarnaast bestond er, zowel op de St.-Gerardus Majella Mavo als op het ROC Midden Nederland, de behoefte om het geboden talenonderwijs op een meer authentieke (in casu gerelateerd aan de beroepscontext) en competentiegerichte manier in te vullen; op die manier zouden leerlingen een reëler idee kunnen krijgen over waarom ze voor deze beroepen de talen nodig hebben en op welke manier. Dit houdt in dat leerlingen in levensechte situaties taaltaken uitvoeren waarin ze taalkennis, -vaardigheden en houding inzetten. Taken hiervoor bestonden al wel voor de vmbo basisberoepsgerichte leerweg (bbl) en kaderberoepsgerichte leerweg (kbl) maar niet voor de theoretische leerweg (tl).

Docenten van beide opleidingen zagen en zien de meerwaarde van het werken aan een doorlopende leer- en communicatielijn in de beroepskolom, waarbij inzicht wordt verkregen in de volgende zaken.

- Het niveau van de vmbo-leerlingen (inzicht hierin maakt een leerlinggericht individueel mbo-traject mogelijk).
 - De eisen die het roc stelt aan deze leerlingen:
 - o werkhouding, manier van leren (meer zelfstandig);
 - o taalvaardigheden (meer spreken en schrijven).
 - De wijze waarop gedifferentieerd kan worden tussen leerlingen (via onder andere portfolio's).
 - De praktische invulling van de onderwijsprogramma's op beide opleidingen (werkmaterialen, werkvormen).
- Het project bracht de St.-Gerardus Majella Mavo in contact met een aantal ontwikkelingen op het ROC Midden Nederland. Zo wordt sinds september 2003 met 800 leerlingen op individueel leerniveau gewerkt in een talentencentrum. Het roc werkt met een niveaubepaling bij binnenkomst (via het Europees Referentiekader), aan de hand waarvan een individueel leertraject uitgestippeld wordt. Hierbij werkt de leerling aan zijn taalontwikke-

ling en documenteert hij via tussentijdse (zelf)evaluatie zijn taalontwikkeling in een taalportfolio, <www.euro-peestaalportfolio.nl>. ICT speelt een belangrijke ondersteunende rol tijdens het leerproces van de leerling. De opdrachten zijn via de schoolwebsite of elo toegankelijk, leerlingen gebruiken digitale hulpmiddelen (de online 'klikbrief' en handige woordenlijsten uit de vakcommunities).

Met de succesvolle invoering van het talentencentrum was de behoefte gegroeid om reeds vóór instroom van leerlingen een realistisch beeld te krijgen van het instroomniveau van leerlingen. Bovendien ontstond in het talentencentrum behoefte aan beroepsgerichte taalopdrachten. Ook wilde de opleiding vooraf selecteren door leerlingen goed voor te lichten over de inhoud en werkwijze van de opleiding.

De uitvoering van het project

Van elke opleiding hebben vijf docenten Frans, Duits, Engels, Spaans en Nederlands kennismaat met elkaars schoolomgeving, leerdoelen, visie op (taal)onderwijs, didactische werkvormen en beoordelingsrichtlijnen. Voor beide partijen bleek dit een zeer waardevolle kennismaking, waarbij gelijk duidelijk werd wat de belangrijkste knelpunten waren bij de overgang van leerlingen uit het vmbo naar het roc; op het vmbo werd de focus vooral gelegd op de receptieve vaardigheden (lezen, en in mindere mate luisteren), terwijl op het roc met name belang wordt gehecht aan de productieve vaardigheden (spreken, schrijven).

Na uitwisseling en afstemming 'vanbinnen uit' (op de eigen scholen) hebben de docenten in een aantal werkdagen op een externe locatie samen in vmbo/mbo-duo's leertaken ontwikkeld op verschillende niveaus, die voldoen aan de gewenste kenmerken. Ter illustratie zal één van de taken hieronder toegelicht worden, namelijk de TalenQuest 'Cycling holiday'.

In deze TalenQuest (een onlineopdracht volgens een vast format)

Met de succesvolle invoering van het talentencentrum was de behoefte gegroeid om reeds vóór instroom van leerlingen een realistisch beeld te krijgen van het instroomniveau van leerlingen

De leerlingen moeten authentieke bronnen in de doeltaal kunnen raadplegen, zoals informatieve sites van spoorwegen, hotels en VVV's

krijgt de leerling te maken met de beroepssituatie van een 'medewerker bij een Engelse VVV'. De leerling moet informatie geven aan een Engelse familie over de mogelijkheden voor een fietsvakantie in Schotland. Hiervoor zoekt de leerling informatie op het internet en legt hij een dossier aan van de gevonden informatie. Uiteindelijk voert de leerling het gesprek met de klant over de gevonden mogelijkheden voor de fietsvakantie.

De opdracht is vakoverstijgend, omdat hij aansluit bij het curriculum van vakken als communicatie (verkoopgesprek, reserveringsgesprek, informatie verstrekken) en toerisme (reistechische informatie, geografie, kennis van accommodaties). De leerlingen moeten authentieke bronnen in de doeltaal kunnen raadplegen, zoals informatieve sites van spoorwegen, hotels en VVV's. Dat betekent dat hun receptieve vaardigheden (lezen en luisteren) minimaal op het niveau A2(+) / B1(-) moeten zijn. Hun productieve vaardigheden (schrijven en spreken) moeten op hetzelfde niveau liggen. Ze moeten in redelijk correct Engels een samenvatting kunnen schrijven van de verzamelde informatie, evenals een e-mail in de doeltaal, waarbij verondersteld wordt dat de leerling ook bepaalde

conventies kan hanteren. In het eindgesprek moet de leerling in staat zijn zonder al te veel moeite, met een redelijke mate van vloeïendheid, informatie te geven in de doeltaal. Hij moet de vragen van de klant kunnen begrijpen en correct kunnen beantwoorden. Doordat de taak de vorm van een TalenQuest heeft, heeft de leerling altijd en overal toegang tot de taak, als hij maar de beschikking over een computer met internetverbinding heeft.

In deze TalenQuest komen alle taalvaardigheden aan bod: zodra de leerling alle informatie verzameld heeft die nodig is om de klant te woord te staan (leesvaardigheid), moet hij/zij er een dossier van opstellen (schrijfvaardigheid), een e-mail aan een hotel schrijven (schrijfvaardigheid) en vervolgens het gesprek in de VVV met de klant oefenen met een medeleerling (luister- en spreekvaardigheid). In de opdrachten die de leerlingen krijgen in de TalenQuest, zijn ook opdrachten opgenomen om hun eigen activiteiten te evalueren. Zo staat aan het eind van elke 'stap' een kadertje 'check' waarin de leerling gevraagd wordt na te denken over wat hij net gedaan heeft, bijvoorbeeld 'Probeer je te verplaatsen in de klant. Heb je genoeg informatie verzameld om de reis te maken?' en 'Is het dossier overzichtelijk? Kun je alle info makkelijk terugvinden?'.

Na de ontwikkeling van de leertaken zijn deze voor feedback voorgelegd aan en goedgekeurd door de brancheorganisatie ANWB. Ook zijn in een vroeg stadium leerlingen aan de slag gegaan met de taken, zodat hun suggesties en ervaringen in het ontwikkelproces meegenomen konden worden.

Na de ontwikkelfase zijn er pilots georganiseerd om de aansluiting en instroming van het vmbo naar het mbo te documenteren. In het schooljaar 2005-2006 hebben de leerlingen op het vmbo de leertaken uitgevoerd waarmee ze mogelijk zouden instromen op het mbo. Het niveau waarop de instroming (beter: doorstroming) plaatsvindt, is via hun taalportfolio bepaald. Het project en de reeds behaalde resultaten zijn gepresenteerd aan collega's van de betrokken opleidingen om zo de ervaringen door te geven en te verankeren in de onderwijspraktijk. ■

Meer informatie kunt u verkrijgen bij Judith Richters, <j.richters@cps.nl>, (06) 29 03 28 86, of Maartje Visser, <m.visser@cps.nl>, (06) 55 89 86 87.

Informatie over het project is te bekijken op <www.cps.nl/talencentrum>, 'Thema's', 'Talen op het vmbo', 'Aansluiting VMBO/MBO Utrecht'. De leertaken zijn te vinden onder dezelfde link, maar dan onder het kopje 'Taken'.

LESMATERIAAL

Voor elke taal is een TalenQuest ontwikkeld, die te vinden zijn op de website van het CPS Talencentrum.

- **Nederlands** 'Wie reist die schrijft' – Met deze TalenQuest leren leerlingen een presentatie te geven over een stedentrip die zij gemaakt hebben.
- **Duits** 'Ausflug in Bremen' – Leerlingen leren met deze TalenQuest een activiteit te organiseren voor bezoekers van een camping in Duitsland.
- **Engels** 'Cycling Holiday' – Leerlingen gaan voor een Engels gezin informatie verzamelen voor een fietsvakantie in Schotland.
- **Frans** 'Bonjour Nice' – Met deze TalenQuest organiseren leerlingen een reis naar en verblijf in Nice voor de eigen schoolklas.
- **Spaans** 'Personas famosas' – Leerlingen beschrijven op een startpagina over een Spaanstalig land een beroemde persoon uit dat land.

'Een taalassistent kan geen wonder verrichten, maar het lijkt me toch handig omdat de leerlingen over hun spreekdrempel gaan'

Claudia Frehse. Foto: Paul Stevelmans

Ondersteuning door een taalassistent helpt leerlingen

De Duitse Claudia Frehse kwam twee jaar geleden naar Nederland en was op een Amsterdamse school een jaar lang werkzaam als taalassistent Duits. Na deze eneroverende start kreeg ze een aanstelling als volwaardig docent Duits. Nederland bevalt haar inmiddels prima.

Paul Stevelmans

Taalassistenten die leerlingen extra onderwijs geven in de vreemde taal, kennen we al sinds jaar en dag. Hun verdienste bij de verbetering van de spreekvaardigheid van de leerlingen wordt allerwegen op prijs gesteld. Daarnaast kunnen ze na hun assistentschap meehelpen om het lerarentekort bij de moderne vreemde talen tegen te gaan. Na een pionierjaar als taalassistent kan een min of meer vaste aanstelling volgen.

Buitenland

Toen Claudia Frehse (29) in de zomer van 2005 voor het eerst van haar leven naar Nederland kwam, wist ze niet

meer dan dat er bij ons vooral windmolens stonden en dat de Nederlander erg liberaal door het leven fietste. En natuurlijk kende ze de onvermijdelijke Frau Antje, die in Duitse advertenties kaas verkoopt en het beeld van Nederland daardoor mede bepaalt. Inmiddels woont en werkt Claudia alweer twee jaar in Amsterdam en het bevalt haar zozeer dat ze voorlopig wil blijven.

Geboren werd Claudia in Greifswald, een kleine universiteitsstad aan de Oostzee ten noorden van Berlijn. Na het eindexamen op het gymnasium studeerde ze germanistiek, politieke wetenschappen en Oost-Europese geschiedenis aan de plaatselijke universiteit. In het naburige Polen studeerde ze vervolgens een jaar en leerde ze ook de taal. Na terugkeer in Duitsland beëin-